

STORTINGET

Innst. 415 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Prop. 117 S (2018–2019)

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2019 under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifftsavtalen 2019/2020) m.m.

Til Stortinget

Sammendrag

Innledning

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om Reindrifftsavtalen 2019/2020, inngått mellom Staten og Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) 26. februar 2019.

Reindrifftsavtalen 2019/2020 gjelder bevilgninger over kap.1151 for kalenderåret 2020 og omdisponeringer innenfor vedtatt budsjett for 2019. Bevilgningen innarbeides i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom Prop. 1 S (2019–2020) for Landbruks- og matdepartementet (LMD). Det forutsettes at Stortinget i sin behandling av proposisjonen gir LMD fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte reindrifftsavtalen, som er knyttet til bevilgninger i 2020.

Det sentrale politiske grunnlaget for forhandlingene er Stortingets behandling av Meld. St. 32 (2016–2017) Reindrift. Lang tradisjon – unike muligheter, Granavolden-plattformen samt Stortingets behandling av de siste års reindrifftsavtaleproposisjoner. Sametinget fremmer et eget innspill til de årlige reindrifftsavtaleforhandlingene. Reindrifftsavtaleforhandlingene gjennomføres etter de bestemmelser som er gitt i Hovedavtalen for reindrifften.

Reindrifftsforhandlingene gjennomføres hvert år. Perioden for de årlige avtalene løper fra 1. juli til 30. juni.

Forhandlingene skal ta utgangspunkt i en felles forståelse av næringens økonomiske situasjon. Som grunnlag for dette utarbeider Økonomisk utvalg for reindrifften et totalregnskap for reindrifften.

Sametinget har observatørstatus under de årlige reindrifftsavtaleforhandlingene. Dette innebærer også at Sametingets representant følger de interne møtene på statens side under forhandlingene. Videre gis Sametinget, i henhold til § 4 i Hovedavtalen for reindrifften, anledning til å uttale seg om reindrifftsavtalen før Stortinget behandler den årlige stortingsproposisjonen om reindrifftsavtalen.

Sametinget behandlet sitt innspill til årets forhandlinger under sitt plenums møte i desember 2018. Innspillet ble presentert i et eget møte med politisk ledelse i LMD og Sametinget den 15. januar 2019.

I møtet i forkant av forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2018/2019 anmodet Sametinget om at det må komme tydeligere fram i forhandlingsdokumentene hvilke områder i innspillet fra Sametinget som er fulgt opp fra statens side. I statens tilbud ble dette fulgt opp ved at sammenfallende prioriteringer med Sametinget ble understreket. Tilsvarende tydeliggjøring ble også gjennomført ved årets forhandlinger.

I sitt innspill ba Sametinget om at avtalepartene prioriterer tiltak som sikrer reindrifftens arealgrunnlag, tiltak som legger til rette for en positiv økonomisk utvikling og virkemidler som støtter opp om kulturell bærekraft og den familiebaserte reindrifften. Videre foreslo Sametinget tiltak som sikrer rekruttering og kompetanseheving, samt velferdsordninger og HMS-tiltak.

I tillegg opprettholdt Sametinget tidligere krav om at det gjennomføres konsultasjoner om statens tilbud før overlevering til NRL.

Slik som tidligere år ble kravet om konsultasjoner om statens tilbud avvist. Etablering av en konsultasjonsordning, i tillegg til de ordinære forhandlingene, vil ikke samsvare med bakgrunnen for og formålet med næringsavtalen.

Reindriftsavtalen som reindriftspolitisk virkemiddel er omtalt i kapittel 2 i proposisjonen.

Gjennomføringen av forhandlingene

NRL overleverte staten ved Landbruks- og matdepartementet (LMD) sitt krav til forhandlingene om Reindriftsavtalen 2019/2020 den 9. januar 2019. Kravet hadde en økonomisk ramme på 192,96 mill. kroner.

For avtaleåret 2019/2020 ønsket NRL å prioritere følgende tiltak:

- Øke de frie midlene i Reindriftsutviklingsfond (RUF).
- Øke distriktstilskuddet for å styrke distriktenes arbeid med arealsaker og lovpålagte oppgaver.
- Styrke ordninger knyttet til tidligpensjon, velferdsordninger, kvinner og HMS.
- Styrke siidaandelens økonomi.
- Øke særskilt tilskudd til sijteandeler i Trollheimen.

Staten la fram sitt tilbud 7. februar 2019. Tilbudet hadde en økonomisk ramme for Reindriftsavtalen 2019/2020 på 130,6 mill. kroner. Dette var en økning på 7,5 mill. kroner sammenlignet med inneværende avtale.

26. februar 2019 kom partene til enighet om Reindriftsavtalen 2019/2020 med sluttprotokoll.

Reindriftsavtalen for 2019/2020, sluttprotokollen til avtalen og en oversikt over fordelingen av avtalemidlene er vedlagt proposisjonen.

Utviklingen i reindriften

Over reindriftsavtalen har avtalepartene gjennom år prioritert driftstilskudd til ungdom og etableringstilskudd ved overdragelse av siidaandel til personer under 35 år. Disse tilskuddene skal støtte opp om reindrifts ungdom som er under etablering og oppbygging av egen drift, samt stimulere til strukturendringer ved at siidaandelen blir overdratt til personer under 35 år. De siste fem årene har antall etableringstilskudd over reindriftsavtalen økt fra 24 til 64. Dette utgjør en økning på 167 pst. I samme periode har antall siidaandeler økt med 7 andeler. Når det gjelder antall driftstilskudd til ungdom, har økningen vært fra 44 til 55, en økning på 25 pst.

Samlet sett har ikke reindriften et rekrutteringsproblem. Mange distrikter opplever et press fra personer som ønsker å starte opp med reindrift. Økningen i antall siidaandeler setter reindriftsnæringen i en spesiell situasjon, også sammenlignet med andre primærnæringer. Selv under perioden med reintallsreduksjon har antall siidaandeler i reindriftsnæringen økt.

Reindriftsloven av 2007 skal gi grunnlag for en hensiktsmessig indre organisering og forvaltning av reindriften. Videre skal reindriftsnæringen etter loven, gjennom internt selvstyre, selv spille en aktiv rolle og ha ansvaret for at reindriften er bærekraftig. Et sentralt verktøy i den forbindelse er bruksreglene.

Dersom faktisk reintall overstiger reintallet som er fastsatt i bruksreglene, skal det overskytende antall rein reduseres. Fremgangsmåten følger av reindriftsloven § 60 tredje ledd. Primært skal siidaen selv utarbeide en reduksjonsplan som fordeler reduksjonen internt i siidaen/distriktet. Dersom siidaen ikke utarbeider en slik plan, skal hver siidaandel redusere det overskytende reintallet forholdsmessig innen en frist fastsatt av Reindriftsstyret.

Innrapporterte tall per 1. april 2018 viser at det totale reintallet i Øst- og Vest-Finnmark er under det fastsatte.

I henhold til innrapporterte tall er det slaktet om lag 62 700 rein i kalenderåret 2018. Dette er en økning på 3 600 rein i forhold til 2017 (59 100).

Innrapporterte slaktedata for 2018 tilsier en gjennomsnittlig slaktevekt på henholdsvis 19,1 kg (18,9 kg 2017) for kalv og 21,8 kg (22,3 kg 2016) for alle slaktedyr, og en kalveandel på 81 pst. (77 pst. i 2017).

Det er stor variasjon i gjennomsnittsvekt mellom reinbeitedistriktene. Enkelte distrikter har en gjennomsnittsvekt på under 15 kg per kalv, og enkelte av disse er helt nede på 13,8 kg per kalv. I den andre enden av skalaen er det flere distrikter som har en gjennomsnittsvekt oppunder 26 kg per kalv.

Selv om slakteuttaket har økt noe siden 2017, viser figur 4.2 i proposisjonen at uttaket i 2018 ligger langt under uttaket i 2016, som var på 85 100 dyr. Bakgrunnen for den betydelige reduksjonen i slakteuttaket de to siste årene er beitekrisen som oppsto vinteren og våren 2017. Årsaken til krisen var sen vår med mye snø og is. Store deler av reindriften ble rammet av krisen, men Øst-Finnmark reinbeiteområde ble særskilt rammet.

Det er svært vanskelig å forutsi slakteuttaket for 2019. Vinteren 2019 ble det slaktet om lag 12 750 rein. Dette er en betydelig økning sammenlignet med de to siste årene.

Det er betydelige forskjeller i produktivitet mellom områder og mellom år, samt innenfor de enkelte områdene. Foruten en økning i Nord-Trøndelag både når det gjelder slakteproduksjon og totalproduksjon, samt en økning i totalproduksjonen i Sør-Trøndelag, er det gjennomgående en betydelig nedgang i de øvrige områdene, inkludert tamreinlagene. En sentral årsak til denne nedgangen skyldes den omfattende beitekrisen vinteren og våren 2017, som fikk konsekvenser i samtlige av reinbeiteområdene, men særlig i Øst-Finnmark.

Siden 2013 har prisen på reinsdyrkjøtt økt betydelig. Følgende forhold kan fremheves som årsak til prisøkningen:

- Økt konkurranse og profesjonalisering av reinkjøttbransjen.
- Økt bevissthet fra reineier knyttet til kvalitet.
- Aktivt og strategisk arbeid fra Markedsutvalget for å gjenskape tilliten til norsk reinsdyrkjøtt i markedet.
- Ingen import av reinsdyrkjøtt med redusert toll.

Reinkjøtt utgjør om lag 1–2 pst. av den totale produksjonen av rødt kjøtt i Norge. Produksjonen av norsk reinsdyrkjøtt innebærer at det i snitt er tilgjengelig i underkant av 300 gram reinkjøtt til hver enkelt nordmann i løpet av ett år. Dette gjør reinkjøttet til et særlig eksklusivt produkt.

Markedet for reinsdyrkjøtt har gjennom flere år vært i en positiv utvikling. Imidlertid viser lagertallene en økning av lagrene av de dyre stykningsdelene.

Økonomisk utvikling

Økonomisk utvalg for reindriften er oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet og har til oppgave hvert år å legge fram et totalregnskap for næringen. Regnskapet utgjør det økonomiske grunnlagsmaterialet for reindriftsforhandlingene. Regnskapet gir en oversikt over verdiene som er skapt i næringen samlet sett ved utnyttelse av produksjonsfaktorene arbeid og kapital, og viser samlede inntekter, kostnader og resultat for hele reindriftnæringen i Norge.

Totalregnskapet viser en økning i resultatmålene fra 2016 til 2017. Vederlag til arbeid og egenkapital øker fra 87,2 mill. kroner i 2016 til 111,9 mill. kroner i 2017 (+24,7 mill. kroner). Målt per årsverk øker vederlag til arbeid og egenkapital fra 95 221 kroner i 2016 til 119 172 kroner i 2017, og målt per siidaandel øker vederlag til arbeid og egenkapital fra 151 442 kroner i 2016 til 192 273 kroner i 2017.

Summen av produksjonsbaserte inntekter reduseres fra 173,1 mill. kroner i 2016 til 156,7 mill. kroner i 2017 (-16,4 mill. kroner). Det er en reduksjon i kjøttinntektene på 32,4 mill. kroner, mens den totale livdyrverdien reduseres med 6,6 mill. kroner.

Tabell 4.4 i proposisjonen viser totalregnskapet for 2017 fordelt etter reinbeiteområder. Det går frem av tabellen at det i resultatene er klare nivåforskjeller mellom reinbeiteområdene. Vederlag for arbeid og egenkapital for Sør-Trøndelag reinbeiteområde, som ligger høyest, utgjør 387 618 kroner per årsverk. For Nordland reinbeiteområde, som ligger lavest, utgjør det 60 151 kroner per årsverk. Det er i regnskapet foretatt en oppsplitting av Finnmark i soner. Her viser tilsvarende beregning at Karasjok øst ligger lavest med 13 395 kroner per årsverk, mens Polmak/Varanger ligger høyest med 289 834 kroner per årsverk.

Endringer i den samlede livdyrverdien fremkommer i hovedsak som følge av endringer i reintall og flokksammensetning. I tillegg til at endringer i livdyr-

verdien har stor betydning for resultatmålene i de fleste reinbeiteområdene innenfor samme år, har de også avgjørende betydning for endringer i resultatmålene innenfor et område mellom år.

Gjennomsnittlige nøkkeltall per siidaandel og per rein i de ulike reinbeiteområdene er presentert i tabell 4.6 i proposisjonen. Tabellen viser at det er store variasjoner mellom områdene. Eksempelvis varierer kjøttinntektene per siidaandel fra 452 247 i Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde til 96 711 i Troms reinbeiteområde. Gjennomsnittlige kjøttinntekter per rein varierer mellom 368 kroner per rein i Karasjok og 986 kroner per rein i Sør-Trøndelag/Hedmark. Det er også betydelige variasjoner i gjennomsnittlig statstilskudd mellom reinbeiteområdene. Reinbeiteområdene der flest siidaandeler og distrikter oppfyller kravene i reindriftsavtalens ordninger, får uttelling i form av høyere utbetaling. Dersom inntektsoverføringene relateres til reintall, er overføringene i 2017 størst i Sør-Trøndelag/Hedmark med 656 kroner per rein, og lavest i Karasjok med 391 kroner per rein. For 2017 er inntektsoverføringene per siidaandel høyest i Polmak/Varanger med 350 581 kroner og lavest i Troms med 132 405 kroner.

De totale kostnadene per siidaandel varierer også betydelig mellom områdene. Tilsvarende varierer de totale kostnader per rein. Nordland og Troms har det høyeste kostnadsnivået sett i forhold til reintallet med henholdsvis 2 251 og 1 758 kroner per rein, mens Vest-Finnmark har de laveste kostnadene per rein med 814 kroner per rein. Variasjonen i kostnadene per rein har sammenheng med driftsstrukturen og størrelsen på driftsgruppene i de ulike områder.

Tabell 4.6 i proposisjonen viser til dels store forskjeller i lønnsomhet mellom områdene. Den store variasjonen skyldes forskjeller både når det gjelder reintall per siidaandel og inntjening per rein, hvorav sistnevnte ser ut til å ha størst betydning for resultatet. Dette innebærer at en forbedring av siidaandelens økonomi først og fremst betinger økt inntjening per rein.

Mange reindriftsfamilier henter betydelige deler av sin inntekt utenfor reindriftnæringen. Det er i all hovedsak kvinner som står for denne inntekten. Gjennomsnittlig inntekt utenfor reindriften per siidaandel varierte i 2017 fra 367 000 kroner i Troms til 312 000 kroner i Sør-Trøndelag/Hedmark.

Nærmere om enkelte viktige politikkområder

Reindriften som næring, kultur og livsform er på mange måter unik både i nasjonal og internasjonal sammenheng. Reindriften representerer en god ressursutnyttelse i marginale fjell- og utmarksområder. Den bidrar til et næringsmessig mangfold, og den er en sentral bærer og videreutvikler av samisk kultur.

Regjeringen Solberg har som mål å bekjempe skrantesyke, og en rekke tiltak er innført for å redusere smitte.

Disse tiltakene har også konsekvenser for reindriften. Det er særlig bestemmelser knyttet til begrensninger i å sanke fôr som har hatt og vil ha konsekvenser for reindriften. Det er problematisk å få tak i reinlav til overgangsføring av rein, samt til føring av rein i områdene som omfattes av manglende konvensjon mellom Norge og Sverige. Dette fører igjen til at utgiftene til tilleggsføring øker.

For å redusere de negative konsekvensene ble avtalepartene under forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2018/2019 enige om å legge til rette, gjennom bruk av forskningsmidlene over Reindriffts utviklingsfond, for utvikling av et overgangsfôr som reinen kan tilpasse seg uten en lengre overgangsføringsperiode. Ved at det er særlig de distriktene som er utestengt fra sine vinterbeiter i Sverige som har de største utfordringene med at det nå ikke gis mulighet til å sanke reinlav, er også tilskuddet til disse distriktene blitt økt.

Siden 1972-konvensjonen sluttet å gjelde i 2005, har det ikke foreligget noen konvensjon om grenseoverskridende reindrift mellom Norge og Sverige. Dagens situasjon med manglende konvensjon gir norsk reindrift mange utfordringer i den daglige drift. Noen områder opplever i praksis å bli stengt ute fra tidligere beiteområder i Sverige, samtidig som de opplever mye ulovlig beiting fra svensk reindrift på norske områder. I de områdene som har etablert samarbeidsavtaler mellom norsk og svensk reindrift, medfører en manglende konvensjon manglende regler for et grenseoverskridende samarbeid. Ulike forvaltningssystemer mellom de to land er også lite tilfredsstillende for et slikt samarbeid, noe som går ut over norsk reindrift.

Det er avtalt et møte mellom landene på politisk nivå for å drøfte situasjonen for den grenseoverskridende reindriften.

Reindriften har alltid måtte forholde seg til ulike forekomster av rovvilt. Fram til 90-tallet var rovviltbestanden lavere enn i dag, blant annet grunnet høyt uttak gjennom jakt og skadefelling. Etter omlegging av rovviltpolitikken har reindriften gjennom 2000-tallet opplevd økende forekomster av de ulike rovviltartene i sine beiteområder. Økningen har vært noe forskjellig mellom de ulike områdene, både når det gjelder tilstedeværelse og ikke minst antall individer av de ulike artene. Over flere år har miljøvernmyndigheten i enkelte reinbeitedistrikter erstattet opp mot halvparten av kalveproduksjonen som tap til rovvilt. Selv om tapet erstattes, vil tapene gi negative konsekvenser for den enkelte siidaandel og reindriffts familie.

Statens rovviltpolitikk har innvirkning på samisk reindrift. Dette innebærer at tiltak som iverksettes på rovviltområdet, også må vurderes opp mot statens forpliktelser overfor samene som urfolk, herunder Grunnloven § 108, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 og ILO-konvensjon nr. 169 om ur-

folk og stammefolk i selvstendige stater. Det er både snakk om materielle forpliktelser til å sikre bl.a. naturgrunnlaget for den samiske reindriften og prosessuelle forpliktelser som gjelder konsultasjoner og deltakelse i beslutninger som vil kunne påvirke samiske interesser direkte.

Med et reintall tilpasset beitegrunnlaget og med økt uttak av kalv har reindriften gjort viktige grep i egen drift for å redusere tap til rovvilt. I enkelte områder kan det fortsatt være rom for et høyere slakteuttak om høsten og noe lavere reintall for å sikre en best mulig kondisjon på dyrene. Det vil derfor være viktig at reindriften fortsatt arbeider videre med tapsreducerende tiltak. Samtidig er det sentralt at rovviltforvaltningen har stor oppmerksomhet på den todelte målsettingen i rovviltpolitikken, hvor det også skal legges til rette for levedyktig næringsdrift basert på utnyttelse av utmarksbeiteressursene. I den forbindelse er det særlig viktig at rovviltnebdene og miljøvernmyndighetene følger opp rovviltforliket fra 2011, hvor det er presisert at det ikke skal være rovvilt som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr og kalvingsområder for tamrein.

Reindriften er en arealavhengig næring. En av reindriffts større utfordringer er knyttet til tilgang på nødvendige arealer for økt produksjon og lønnsomhet. Fordi næringen utøves over store arealer, kan det oppstå interessemotsetninger mellom reindrift og andre brukere av arealene, for eksempel ved utbygging og annen næringsutøvelse. I enkelte reindrifftsområder er det også konkurranse om areal mellom ulike reindrifftsaktører.

Reindriffts vern mot annen bruk av deres beiteområder er i utgangspunktet sterkt ved at reindrifftsretten har et ekspropriasjonsrettslig vern, jf. reindrifftsloven § 4. Ekspropriasjonsrettslig vern innebærer at Grunnloven § 105 gjelder for reindriffts bruksrettigheter, og at begrensninger i denne bruksretten bare kan skje etter de alminnelige ekspropriasjonsrettslige regler, jf. lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eiendom (oreigningslova) og lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom (ekspropriasjonsrettslova).

Plan- og bygningsloven er den sentrale loven om arealforvaltning innenfor reinbeiteområdene og det sentrale virkemiddelet for en bedre sikring av arealene. I plan- og bygningsloven er det en rekke verktøy som gir kommuner og fylkeskommuner mulighet til å legge til rette for at reindriften har tilgang på nødvendige arealer for økt produksjon og lønnsomhet.

Fylkesmannen har et særlig samordningsansvar for å følge opp nasjonal politikk og være en informasjonskanal ut til kommuner og fylkeskommuner. I evaluering av den offentlige forvaltningen av reindriften vises det til at fylkesmannen er en sentral aktør i å bygge kompetanse om reindrift og reindrifftsrettigheter hos fylkes-

kommuner og kommuner, og at reindriftshensyn nå inngår tidligere i samordningsprosessene.

Utviklingen av reindriftens arealbrukskart er i en sluttfase. Hensikten er å få etablert helhetlige og dynamiske kart til bruk for reindriftsnæringen, offentlig forvaltning, planmyndighet og utbyggere.

Nærmere om Reindrifftsavtalen 2019/2020

Bevilgningen for Reindrifftsavtalen 2019/2020 settes til 136,1 mill. kroner. Dette er en økning på 13,0 mill. kroner sammenlignet med inneværende avtale.

Avtalen vil tre i kraft 1. juli 2019 og gjelde til 30. juni 2020. Reindrifftsavtalens økonomiske ramme og fordeling gjelder budsjettåret 2020. Bevilgningene innarbeides i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom Prop. 1 S (2019–2020) for Landbruks- og matdepartementet. Foreliggende proposisjon om reindrifftsavtalen fremmes som tidligere for behandling i vårsesjonen.

Avtalen legger opp til en videreføring og styrking av arbeidet med å utvikle reindriftsnæringen som en rasjonell markedsrettet næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv. Den dreining man har hatt av virkemidlene med vektlegging av næringsretting og tilrettelegging for de som har reindrift som hovedvirksomhet, en dreining som et samlet storting har sluttet seg til, videreføres.

Foruten en økning av distriktstilskuddet og etablering av en egen tilskuddsordning for kvinner som har egen siidaandel, opprettholdes de direkte tilskuddsordningene.

Utfordringen fremover er å sikre et stabilt reintall i samsvar med beiteressursen. Dersom enkelte siidaer på nytt øker sitt reintall, har fylkesmannen mulighet til å låse reintallet ved å fastsette et øvre reintall per siidaandel. Gjennom arbeidet med fastsetting av et økologisk bærekraftig reintall har det blitt mulig å knytte sammen virkemidlene over reindrifftsavtalen og reindrifftsloven. De fire siste reindrifftsavtalene har støttet opp om de som har fulgt opp vedtakene om reduksjon, mens de som ikke har fulgt gitte reduksjonskrav, ikke har vært i posisjon til å få tilskudd. Denne prioriteringen er videreført i Reindrifftsavtalen 2019/2020.

Et stabilt reintall krever også et velfungerende marked. En betydelig reduksjon i produsentprisen og manglende mottaksmulighet kan medføre at reintallet på nytt øker ut over det som er bærekraftig. For å hindre dette har avtalepartene prioritert virkemidler over reindrifftsavtalen som legger til rette for både økt omsetning og slaktning av rein.

I dag er det meste av beitekapasiteten utnyttet maksimalt. Reindriftsnæringen må derfor øke produksjonen og lønnsomheten gjennom andre driftstilpasninger enn gjennom et økt dyretall. Skal reindriften fortsatt ha et økonomisk grunnlag for heltidsutøvere og samtidig styrke den familiebaserte reindriften, er det sentralt

å se på alternative virksomheter i tilknytning til reindriften, f.eks. innenfor reiseliv, lærings- og omsorgsbaserte tjenester, videreføring og lokalmat med mer. Avsetningen til Utviklingsprogrammet videreføres med 8,2 mill. kroner, og lærings- og omsorgsbaserte tjenester i reindriften etableres som en permanent ordning med en avsetning på 2,5 mill. kroner. Økt inntjening gjennom tilleggsnæringer er viktig for å ivareta og utvikle den familiebaserte reindriften.

Når det gjelder en nærmere konkretisering av de fremforhandlede ordningene over Reindrifftsavtalen 2019/2020, vises det til reindrifftsavtale med protokoll og fordeling av avtalens ramme på de ulike postene, som er vedlagt proposisjonen.

Endringer i statsbudsjettet 2019

I samsvar med Prop. 1 S (2018–2019) for Landbruks- og matdepartementet har Stortinget vedtatt bevilgninger over kap. 1151 med i alt 123,1 mill. kroner. Det foreslås nå en økning av kap. 1151 post 51, med 2,8 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon av kap. 1142 post 71. Videre foreslås en økning av kap. 1151 post 75 med 0,3 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon av kap. 1151 post 79.

Omdisponeringen på 2,8 mill. kroner fra kap. 1142 post 71 gjelder tiltak for distrikter som er utestengt fra vinterbeiter i Sverige. Omdisponeringen på 0,3 mill. kroner fra post 79 skal bidra til å dekke forventet merforbruk på post 75 i 2019.

Øvrige budsjettforslag som det er redegjort for i proposisjonen, med fordeling av Reindrifftsavtalens ramme på de ulike postene, legges på vanlig måte frem for Stortinget i forbindelse med ordinær budsjettbehandling gjennom Prop. 1 S (2019–2020) for Landbruks- og matdepartementet.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ruth Grung, Cecilie Myrseth, Nils Kristen Sandtrøen og Terje Aasland, fra Høyre, Margunn Ebbesen, Linda C. Hofstad Helleland, Kårstein Eidem Løvaas og Tom-Charter Nilsen, fra Fremskrittspartiet, Morten Ørsal Johansen og Bengt Rune Strifeldt, fra Senterpartiet, Nancy P. Anti og lederen Geir Pollestad, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, fra Venstre, André N. Skjelstad, og fra Kristelig Folkeparti, Steinar Reiten, viser til Prop. 117 S (2018–2019) Endringer i statsbudsjettet 2019 under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifftsavtalen 2019/2020) m.m. Proposisjonen omhandler Reindrifftsavtalen 2019/2020, inngått

mellom staten og Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) 26. februar 2019.

Komiteen ser det som positivt at det gjennom forhandlinger ble oppnådd enighet mellom partene. Det vises til at rammen for Reindrifftsavtalen 2018/2019 er på 136,1 mill. kroner, en økning på 13 mill. kroner sammenlignet med inneværende avtale.

Komiteen viser til at reindrifftsavtalen og reindrifftsloven er de viktigste redskapene for å følge opp målene og retningslinjene i reindrifftspolitikken. Komiteen viser videre til Meld. St. 32 (2016–2017) Reindrift. Lang tradisjon – unike muligheter. Denne stortingsmeldingen om reindrifftspolitikken er den første meldingen om reindrift på 25 år.

Komiteen merker seg at reindrifftsavtalen viderefører arbeidet for å utvikle reindrifftsneringen som en rasjonell, markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv, og påpeker viktigheten av at økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft er likestilt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, er enige i at tilskuddsordningene som styrker økt produksjon og omsetning, skal prioriteres, og at det legges til rette for de reineierne som har reindrift som hovednæring.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at den dreining som har vært av virkemidlene, med vektlegging av næringsretting og tilrettelegging for de som har reindrift som hovedvirksomhet, videreføres.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser videre til at det er viktig å sikre et stabilt reintall i samsvar med beiteressurserne, og er derfor enige i at reindrifftsavtalen skal støtte opp om dem som har fulgt opp vedtakene om reduksjon. Dersom faktisk reintall overstiger reintallet som er fastsatt i bruksreglene, skal det overskytende antall rein reduseres. Fremgangsmåten følger av reindrifftsloven § 60 tredje ledd.

Komiteen viser til at det meste av beitekapasiteten i dag er utnyttet maksimalt. Reindrifftsneringen må derfor øke produksjonen og lønnsomheten gjennom andre driftstilpasninger enn gjennom et økt dyretall.

Komiteen viser til at det er stor variasjon i gjennomsnittsvekt mellom reinbeitedistriktene. Enkelte distrikter har en gjennomsnittsvekt på under 15 kg per kalv, og enkelte av disse er helt nede på 13,8 kg per kalv. I den andre enden av skalaen er det flere distrikter som har en gjennomsnittsvekt oppunder 26 kg per kalv.

Komiteen registrerer at markedet for reinsdyrkjøtt over flere år har hatt en positiv utvikling, og etter

Markedsutvalgets vurderinger har prisen ut fra butikk hatt en mer moderat prisutvikling de senere årene. Den betydelige økningen i produsentprisen samtidig som prisøkningen i butikk har vært mer moderat, har medført at bedriftenes marginer har blitt presset.

Komiteen merker seg at i årets avtale øker distriktstilskuddet, det etableres en egen tilskuddsordning for kvinner som har en egen siidaandel, de direkte tilskuddsordningene opprettholdes, og velferdsordningene i reindrifften styrkes.

Komiteen viser til at en styrking av HMS-tjenesten i reindrifften har vært et sentralt tema under de siste års forhandlinger. I årets avtale er partene blitt enige om å etablere et eget pilotprosjekt i den hensikt å få etablert en HMS-tjeneste i reindrifften som vil bidra både til å redusere ulykkene i reindrifften og til å styrke bedriftshelsetjenesten.

Komiteen merker seg også at det er avtalt et møte mellom Norge og Sverige på politisk nivå for å drøfte situasjonen for den grenseoverskridende reindrifften. Dagens situasjon med manglende konvensjon gir norsk reindrift mange utfordringer i den daglige drift. Noen områder opplever i praksis å bli stengt ute fra tidligere beiteområder i Sverige, samtidig som de opplever mye ulovlig beiting fra svensk reindrift på norske områder.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til høringsinnspillene fra Sametinget. Disse medlemmer støtter innspillene og vil spesielt trekke fram at reindrifftens arealgrunnlag må sikres. Summen av ulike arealinngrep i reindrifften er omfattende. Samtidig finnes det lite nasjonal oversikt over omfanget. Ofte må distrikterne selv utrede konsekvensene av ulike former for utbygging. Disse medlemmer mener at denne typen kartlegging burde finansieres av fellesskapet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med reindrifften eller samiske institusjoner lage kart som viser status for reinbeitearealer, og gjøre det mulig å få løpende oversikt over tap av arealer i utbyggingssaker.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at reindrifftsneringen utøves over store arealer, og det kan oppstå interessekonflikter mellom reindrift og andre brukere av arealene, for eksempel ved utbygging og annen næringsutøvelse. I enkelte reindrifftsområder er det også konkurranse om areal mellom ulike reindrifftsaktører. En av reindrifftens større utfordringer er knyttet

til tilgang på nødvendige arealer for økt produksjon og lønnsomhet.

Flertallet påpeker at reindriftens vern mot annen bruk av deres beiteområder i utgangspunktet er sterkt, ved at reindriftretten har et ekspropriasjonsrettslig vern, jf. reindriftrtven § 4. Ekspropriasjonsrettslig vern innebærer at Grunnloven § 105 gjelder for reindriftens bruksrettigheter, og at begrensninger i denne bruksretten bare kan skje etter de alminnelige ekspropriasjonsrettslige regler.

Flertallet viser videre til at utviklingen av reindriftens arealbrukskart er i en slutfase. Hensikten er å få etablert helhetlige og dynamiske kart til bruk for reindriftnæringen, offentlig forvaltning, planmyndighet og utbyggere. Videre skal kartene danne grunnlag for innsyn i reindriftens arealbruk og være et sentralt saksbehandlingsverktøy i analyser og tematisk framstilling i saker hvor reindriften blir berørt. Det er også en intensjon i utviklingen av disse kartene at de kan gi en samlet oversikt over gjennomførte utbyggingstiltak innenfor grensene til det enkelte distrikt. Dette gir en god nasjonal oversikt over reindriftens arealbruk og gjennomførte utbyggingstiltak/arealinngrep.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener også at reindriftnæringen må styrkes økonomisk, og at den må få større kapasitet til reell medvirkning og konsultasjon i relevante beslutninger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at markedet for reinsdyrkjøtt over flere år har hatt en positiv utvikling, og siden 2013 har prisen på reinsdyrkjøtt økt betydelig. Følgende forhold kan fremheves som årsak til prisøkningen: økt konkurranse og profesjonalisering av reinkjøttbransjen, økt bevissthet fra reineier knyttet til kvalitet, aktivt og strategisk arbeid fra Markedsutvalget for å gjenskape tilliten til norsk reinsdyrkjøtt i markedet, samt ingen import av reinsdyrkjøtt med redusert toll.

Flertallet viser videre til at det til dels er store forskjeller i lønnsomhet mellom områdene. Den store variasjonen skyldes forskjeller både når det gjelder reinntall per siidaandel og inntjening per rein, hvorav sistnevnte ser ut til å ha størst betydning for resultatet. Dette innebærer at en forbedring av siidaandelens økonomi først og fremst betinger økt inntjening per rein.

Flertallet påpeker at totalproduktivitet og slakteproduktivitet relatert til reinntall kan fortelle mye om hvordan tilpasningen mellom rein og beite er i et område. Eksempelvis vil en høy totalproduksjon per livrein ofte innebære god kalvetilgang, lave tap og gode slaktevekter, mens en lav totalproduksjon per livrein gir sig-

naler om lav kalvetilgang, høye tap og/eller lave slaktevekter. Dette vises også ved at enkelte distrikter har en slaktevekt helt nede i 13,8 kg per kalv, mens det er flere distrikter som har en gjennomsnittsvekt oppunder 26 kg per kalv.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at fagbrevordningen i reindriften ikke har hatt noen reell økonomisk økning siden år 2000. Ifølge Sametinget fører dette til at man har lærlinger i reindriftsfaget som i dag ikke mottar lærlinglønn dersom lærlingene ikke har foreldre med en siidaandel. Dette fører til en forskjellsbehandling mellom ungdom innenfor og utenfor ordningen.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med Sametinget legge fram en sak som belyser utfordringene ved dagens lærlingordning i reindriften, og med forslag til en mer rettferdig modell.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at reindriften rammes tidlig og tydelig av klimaendringene. Disse medlemmer mener at regjeringen i kommende reindriftsoppgjør bør legge fram forslag som legger til rette for klimatilpasning i reindriftnæringen.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med reindriften eller samiske institusjoner lage kart som viser status for reinbeitearealer, og gjøre det mulig å få løpende oversikt over tap av arealer i utbyggingssaker.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med Sametinget legge fram en sak som belyser utfordringene ved dagens lærlingordning i reindriften, og med forslag til en mer rettferdig modell.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2019 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
		Utgifter	
1142		Landbruksdirektoratet	
	71	Omstillingstiltak i Indre Finnmark, <i>kan overføres</i> , reduseres med	2 800 000
		fra kr 4 524 000 til kr 1 724 000	
1151		Til gjennomføring av reindriftsavtalen	
	51	Tilskudd til Utviklings- og investeringsfondet økes med	2 800 000
		fra kr 33 900 000 til kr 36 700 000.	
	75	Kostnadssenkende og direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , økes med	300 000
		fra kr 79 100 000 til kr 79 400 000	
	79	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med	300 000
		fra kr 2 600 000 til kr 2 300 000	

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den foreslåtte reindriftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2020.

Oslo, i næringskomiteen, den 14. juni 2019

Geir Pollestad

leder

Bengt Rune Strifeldt

ordfører